

ФІНАНСУВАННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ КОМПАНІЙ

FINANCING OF EXPORTS ACTIVITY AGRICULTURAL COMPANIES

Анотація. В статті розглянуто фінансування експортної діяльності аграрних компаній. Визначено, що конкурентне забезпечення фінансування експорту аграрних компаній можливо в рамках глобалізаційної парадигми, якає підґрунтам побудови ефективної системи розвитку експорту. Акцентовано, що реалізація функцій системи підтримки аграрного експорту забезпечує синергію взаємодії форм та інструментів в стійких багаторівневих нелінійних відносинах, коли організаційно-інституційні засади охоплюють всі рівні управління – від корпоративного, локального, регіонального, субрегіонального, національного, міждержавного до наднаціонального.

The competitive provision of financing export of agrarian companies, possibly within the framework of a globalization paradigm, provides for the construction of an effective export development system that enables the implementation of its functions (regulatory, stimulating, protective) to ensure synergy between forms and instruments in stable, multi level, nonlinear relationships. Organizational-institutional principles of the system of support of export activity of agrarian companies cover all levels of governance – from corporate, local, regional, subregional, national, interstate to supranational and consists of subsystems (management bodies – state authorities and international organizations); objects of management: agricultural companies of various organizational and legal forms; infrastructure; civil society (associations of agricultural traders-exporters, agricultural producers-exporters). Creating a platform for mutual dialogue between subsystems ensuring internal and maritime regional balance ensures interconnection between all stakeholders and avoids conflict of interests of the subjects of management in decision-making and determination of measures for their implementation, in particular by introducing a multi-level hierarchical model of stimulation of agrarian export using commercial advocacy, recursiveness of public-private partnership; identification of external threats and unfavorable conditions of the world agrarian market; insurance of export business risks of agrarian companies; stimulating the development and implementation of information and innovation technologies in the activities of export-oriented agrarian companies; Provision of export activities to the required foreign (trade houses, trade and economic missions, logistics centers), national, regional and local infrastructure; phytosanitary control and compliance monitoring in the process of agricultural production, collection, transportation and storage of agricultural products and quality and safety standards.

Ключові слова: глобалізація, експорт, підтримка експорту, аграрні компанії.

Keywords: globalization, export, exportsupport, agrariancompanies.

Микола
Кузьмінов
викладач
кафедри
менеджменту
Уманського
національного
університету
садівництва

Mykola
Kuzminov
Lecturer of the
Department
of Management
of the Uman
National University
of Horticulture

TEORIA

Постановка проблеми. Валютна виручка, зазвичай, формуєвищий прибуток, ніж прибуток від реалізації сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку. А в умовах кризи та зниження купівельної спроможності на внутрішньому ринку України експорт для сільськогосподарських підприємств є власним джерелом оборотних коштів, інвестицій, стабільноті розвитку та добробуту. Разом з тим, фінансування експортної діяльності ускладнено для сільськогосподарських компаній різних організаційно-правових форм. Відповідні кошти на умовах кредитування є важкодоступними і дорогими, тому дослідження умов та джерел фінансування експортної діяльності сільськогосподарських компаній є важливим та актуальним завданням.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблеми розвитку міжнародних торговельно-економічних зв'язків, удосконалення інституційно-регулятивних зasad системи підтримки експорту знайшли відображення в численних дослідженнях зарубіжних та українських вчених, зокрема С. Андерсона, С. Крамера, Д. Кріка, М. Крістіана, А. Мазаракі, Т. Орехової, Т. Циганкової та багатьох інших. Відмітимо низку праць в стосовно виокремлення проблем розвитку системи підтримки аграрного сектору в умовах глобалізації та у процесі євроінтеграції, зокрема авторів О. Бородіної, О.В. Березін, О.Д. Плотник, Л. Гальперіної, П. Саблука, С. Щербани ін. Разом з тим, проблеми, можливості та джерела фінансування експортної діяльності аграрних компаній в сучасних умовах потребують подальших досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою статті є проблеми, можливості та джерела фінансування експортної діяльності аграрних компаній в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Експортна діяльність потребує даткових витрат та інвестицій від сільськогосподарського виробника. Це, передусім, витрати на розробку і втілення маркетингової стратегії, проведення сертифікації (часто у віддалені від місця розташування господарства і, навіть, закордоном),

дотримання в процесі технології виробництва, збирання, транспортування та зберігання сільськогосподарської продукції жорстких стандартів якості та безпеки. Заходи для забезпечення таких вимог передбачають значні за обсягами та тривалістю періоду окупності інвестиції, які неможливо забезпечити за рахунок власних ресурсів. Разом з тим, умови фінансування аграрного експорту відрізняється залежно від рівня розвитку країни. Так, в багатьох країнах з ринками, що формуються, отримання коштів для здійснення експортної діяльності аграрними компаніями ускладнено внаслідок нестабільності соціально-економічного середовища, високої ризикованості кредитування, слабкості фінансових систем таких країн тощо.

Як зазначають вітчизняні автори (див. [1]) одним з напрямів фінансування аграрного експорту може бути механізм державно-приватного партнерства, який був запроваджений в Україні Законом «Про державно-приватне партнерство» від 1.07.2010 № 2404-VI. «Державно-приватне партнерство – це співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами (крім державних і комунальних підприємств) або фізичними особами-підприємцями (приватними партнерами), що здійснюються на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами» (ч. 1 ст. 1 Закону Україні Законом «Про державно-приватне партнерство» [2]).

Пріоритетом для розвитку аграрного експорту України є запровадження пробованих європейською практикою механізмів державно-приватного партнерства, що має стати складовою багаторівневої системи розвитку експорту. Державно-приватне партнерство враховує інтереси національних експортерів та публічні інтереси, які держава уособлює на загальному-національному, регіональному та локальному рівнях. Система розвитку аграрного експорту реалізується на локальному/регіональному, національному, міждер-

жавному (дво- та багатосторонньому) та глобальному рівнях. Таким чином реалізація функцій системи підтримки аграрного експорту (регулюючої, стимулюючої, захисної) створює синергетичний ефект внаслідок взаємодії форм та інструментів в стійких багаторівневих нелінійних відносинах (рис. 1).

Проблема фінансування аграрного експорту вирішується аграрними компаніями шляхом інвестування власних та залучених коштів. Одним з шляхів отримання значних фінансових ресурсів є первинне публічне розміщення акцій, інших емісійних цінних паперів, зокрема облігацій, депозитарних розписок, паїв (англ. Initial Public Offering – IPO). Зазвичай IPO застосовують здебільшого щодо публічного розміщення акцій. За визначенням Нью-Йоркської фондової біржі (NYSE) це випуск нових акцій, що здійснюється приватними компаніями з метою перетворення їх на публічні [3]. У цілому залучення фінансових ресурсів через IPO сприяє зростанню статусу, кредитного рейтингу і престижу компанії-емітента, забезпечує підвищенну ліквідність її акцій, перетворюючи їх на ліквідний засіб платежу. Це, у свою чергу, полегшує компанії доступ до позикових коштів іноземних

фінансових установ, що є набагато дешевшими, ніж у країнах СНД, і надаються на більш тривалий термін. [4, с.408; 5]. Відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» первинне публічне розміщення цінних паперів - це їх відчуження на підставі опублікування в засобах масової інформації або оголошення будь-яким іншим способом повідомлення про продаж цінних паперів, зверненого до заздалегідь невизначеної кількості осіб (ст. 28 [6]). Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку України визначає публічне розміщення акцій як розміщення серед інвесторів акцій публічного акціонерного товариства, при якому пропозиція акцій адресована більше 100 фізичним та/або юридичним особам, крім акціонерів товариства, і при цьому існуючі акціонери емітента не мають переважного права на придбання розміщуваних акцій [7]. Відмітимо, що такий спосіб фінансування аграрного експорту, як правило, не доступний для середніх та дрібних аграрних компаній, тому постає проблема удосконалення організаційно-інституційних зasad фінансування експорту аграрних компаній в системі підтримки їх експортної діяльності.

Рис. 1. Багаторівнева система розвитку аграрного експорту

Джерело: складено автором.

Державна політика підтримки експорту має внутрішнє та зовнішнє спрямування, але головним при цьому є дотримання балансу конкуренції та безпеки. До зовнішньої політики підтримки експорту відноситься митна, валутна, зовнішньо-богрова, зовнішньо-торгівельна та макрофінансова, до внутрішньої – галузево-секторальна, облікова, податкова, інвестиційна, фінансово-кредитна, науково-освітня та регіональна політики.

В рамках глобалізаційної парадигми реалізація організаційно-інституційні засади системи підтримки експортної діяльності аграрних компаній охоплюють всі рівні управління – від корпоративного, локального, регіонального, субрегіонального, національного, міждержавного до наднаціональної, що дає змогу найкраще реалізувати функції (регулюючої, стимулюючої, захисної) завдяки синергетичного ефекту від взаємодії форм та інструментів в стійких багаторівневих нелінійних відносинах [9-13]. Така система складається з підсистем (суб'єктів управління – органи державної влади та міжнародні організації); об'єктів управління: сільськогосподарські компанії різних організаційно-правових форм; інфраструктура; громадянського суспільства (асоціації агротрейдерів-експортерів, аграрних виробників-експортерів); створення платформи для взаємного діалогу між підсистемами із забезпеченням внутрішнього та марорегіонального балансу забезпечує взаємозв'язки між всіма стейкхолдерами та уникнення конфлікту інтересів суб'єктів управління при прийнятті рішень та визначення заходів з їх реалізації.

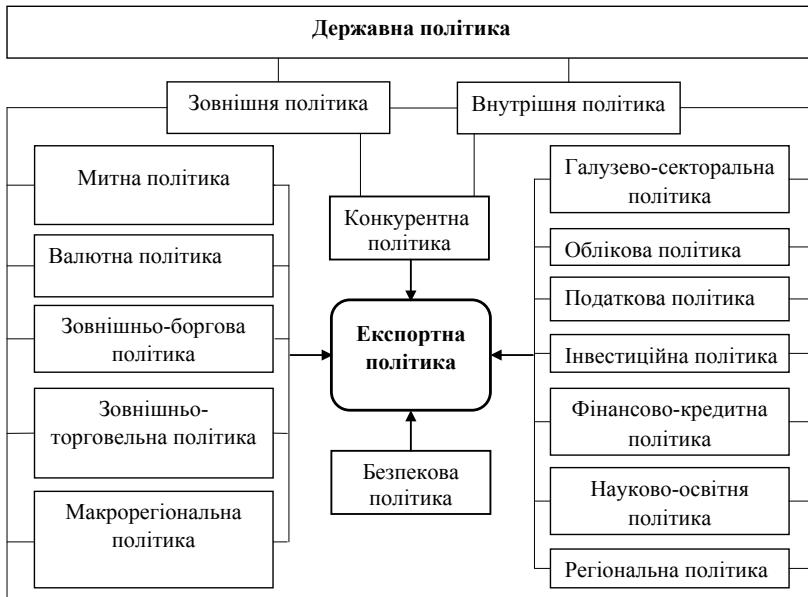
Впровадження механізму державно-приватного партнерства в багаторівневій ієрархічній моделі стимулювання аграрного експорту з використанням комерційної адвокації; ідентифікації зовнішніх загроз та несприятливої кон'юнктури світового аграрного ринку; страхування ризиків експортної діяльності аграрних компаній; стимулювання розробки та впровадження інформаційно-інноваційних технологій в діяльності експортоорієнтованих аграрних компаній; забезпечення експортної діяльності необхідною зарубіжною

(торгові дома, торговельно-економічні місії, логістичні центри), загальнонаціональною, регіональною та локальною інфраструктурою. Актуальним з огляду навроінтеграцію України та розвитку еагарного експорту України до ЄС є імплементація європейських норм щодо фітосанітарного контролю та контролю дотримання в процесі агровиробництва, збирання, транспортування та зберігання сільськогосподарської продукції технологій та стандартів якості та безпеки (див. рис. 2).

Таким чином, фінансування аграрного експорту не можна розглядати у відриві від інших аспектів зовнішнього середовища. Важливим аспектом при цьому є досягнення ефективності задіяних інструментів та заходів.

ВИСНОВКИ

Конкурентне забезпечення фінансування експорту аграрних компаній можливо в рамках глобалізаційної парадигми передбачає побудову ефективної системи розвитку експорту, що дає змогу реалізації її функцій (регулюючої, стимулюючої, захисної) забезпечує синергію взаємодії форм та інструментів в стійких багаторівневих нелінійних відносинах. Організаційно-інституційні засади системи підтримки експортної діяльності аграрних компаній охоплюють всі рівні управління – від корпоративного, локального, регіонального, субрегіонального, національного, міждержавного до наднаціонального та складається з підсистем (суб'єктів управління – органи державної влади та міжнародні організації); об'єктів управління: сільськогосподарські компанії різних організаційно-правових форм; інфраструктура; громадянського суспільства (асоціації агротрейдерів-експортерів, аграрних виробників-експортерів); створення платформи для взаємного діалогу між підсистемами із забезпеченням внутрішнього та марорегіонального балансу забезпечує взаємозв'язки між всіма стейкхолдерами та уникнення конфлікту інтересів суб'єктів управління при прийнятті рішень та визначення заходів з їх реалізації; зокрема шляхом впровадження багаторівневої ієрархічної моделі стимулювання аграрного експорту з

Рис.2. Політики підтримки експортної діяльності компанії

Джерело: складено автором.

використанням комерційної адвокації, рекурсивності державно-приватного партнерства; ідентифікації зовнішніх загроз та несприятливої кон'юнктури світового аграрного ринку; страхування ризиків експортної діяльності аграрних компаній; стимулювання розробки та впровадження інформаційно-інноваційних технологій в діяльності експортоорієнтованих аграрних компаній; забезпечення експортної діяльності необхідною зарубіжною (торгові дома, торговельно-економічні місії, логістичні центри), загальнонаціональною, регіональною та локальною інфраструктурою; фітосанітарний контроль та контроль дотримання в процесі агровиробництва, збирання, транспортування та зберігання сільськогосподарської продукції технологій та стандартів якості та безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Попело О. В. Світовий досвід розвитку державно-приватного партнерства як фактора побудови та ефективного функціонування інноваційної моделі економіки / О. В. Попело // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2016. – №. 1 (5). – С. 63-73.
2. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 1.07.2010 №2404-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

3. New York Stock Exchange Euronext [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nyse.com>.

4. Музиченко А. Г. Залучення фінансових ресурсів компаніями України шляхом виходу на іноземні фондові біржі / А. Г. Музиченко // Вісник Донецького Національного університету: серія економіка і право. – 2009. – №. 1. – С. 404-409.

5. Карпенко Г.В. Проблеми та перспективи залучення інвестиційного капіталу українськими підприємствами на світових фондових ринках шляхом IPO / Г. В. Карпенко // Фінанси України. – № 12.–2008.

6. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3480-15>.

7. Положення «Про порядок збільшення (зменшення) розміру статутного капіталу акціонерного товариства», затверджене рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22.02.2007 № 387. [Електронний ресурс]– Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0858-13>

8. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=248387631

9. Березін О.В. Економічний потенціал аграрних підприємств: механізми формування та розвитку / О.В. Березін, О.Д. Плотник. – Полтава: Інтер Графіка, 2012. – 221 с.
10. Бородіна О. М. Науково-прикладні засади реконструктивного розвитку сільського господарства та села в Україні / О. М. Бородіна // Економіка і прогнозування. – 2016. – № 4. – С. 70–80.
11. Galperina L.P. Mainchallengeso fagricultureofUkraineinglobalization / L.P. Galperina // EuropeanResearcher. – 2014. – Vol.(87). – № 11–2 (Eng). –pp. 1996–2004.
12. Щербина С. Інституційна трансформація механізму державного регулювання аграрного та сільського розвитку України / С. Щербина // Нauкові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2016. – № 2. – С. 126–133. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2016_2_24.
13. Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» Верховна Рада України; від 15.01.2015 № 124-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/124-19>.
- REFERENCES**
- Popelo O. V. World experience of development of public-privatepartnership as a factor of construction and effective functioning of an innovative model of economy / O. V. Popelo // Problems and prospects of economy and management. - 2016. - No. 1 (5). - P. 63-73.
  - Law of Ukraine «On Public-PrivatePartnership» of 01.07.2010 №2404-VI [Electronic resource]. - Mode of access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
  - NewYork Stock Exchange Euronext [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nyse.com>.
  - Muzychchenko AG Involvement of financial resources by companies of Ukraine through access to foreign stock exchanges / A.G. Muzychchenko // Bulletin of the Donetsk National University: series economy and law. - 2009. - No. 1. - pp. 404-409.
  - Karpenko G.V. Problems and prospects of attraction of investment capital by Ukrainian enterprises on the world stock markets through IRO / G.V.Karpenko // Finances of Ukraine. - No. 12. - 2008.
  - Law of Ukraine «On Securities and the Stock Market» of February 23, 2006 [Electronic resource] - Access mode: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3480-15>.
  - Regulation «On the Procedure for Increasing (Reducing) the Size of the Authorized Capital of a Joint-Stock Company», approved by the decision of the State Commission for Securities and Stock Market dated February 22, 2007 No. 387. [Electronic resource] - Mode of access: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0858-13>/
  - Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their member states, of the one part, and Ukraine, of the other part.– Access mode: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=248387631
  - Berezin O.V. Ekonomichnyi potentsial ahrarnykh pidpryiemstv: mekhanizmy formuvannia ta rozvytku / O.V. Berezin, O.D. Plotnyk. – Poltava: InterHrafika, 2012. – 221 s.
  - Borodina O. M. Naukovo-prykladni zasady rekonsruktyvnoho rozvytku silskoho hospodarstva ta sela v Ukraini // Ekonomika i prohnozuvannia. – 2016. – № 4. – S. 70–80.
  - Galperina L.P. Main challenges of agriculture of Ukraine in globalization / L.P. Galperina // European Researcher. – 2014. – Vol.(87). – № 11–2 (Eng). –pp. 1996–2004.
  - Shcherbyna S. Instytutsiina transformatsiia mekhanizmu derzhavnoho rehuliuvannia ahrarnoho ta silskoho rozvytku Ukrayiny / S. Shcherbyna // Naukovі zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrayiny. – 2016. – № 2. – С. 126–133. – Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2016_2_24.
  - Law of Ukraine Zakon Ukrayiny «Pro tekhnichni rehlamenti ta otsinku vidpovidnosti» Verkhovna Rada Ukrayiny; 15.01.2015 № 124-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/124-19>.